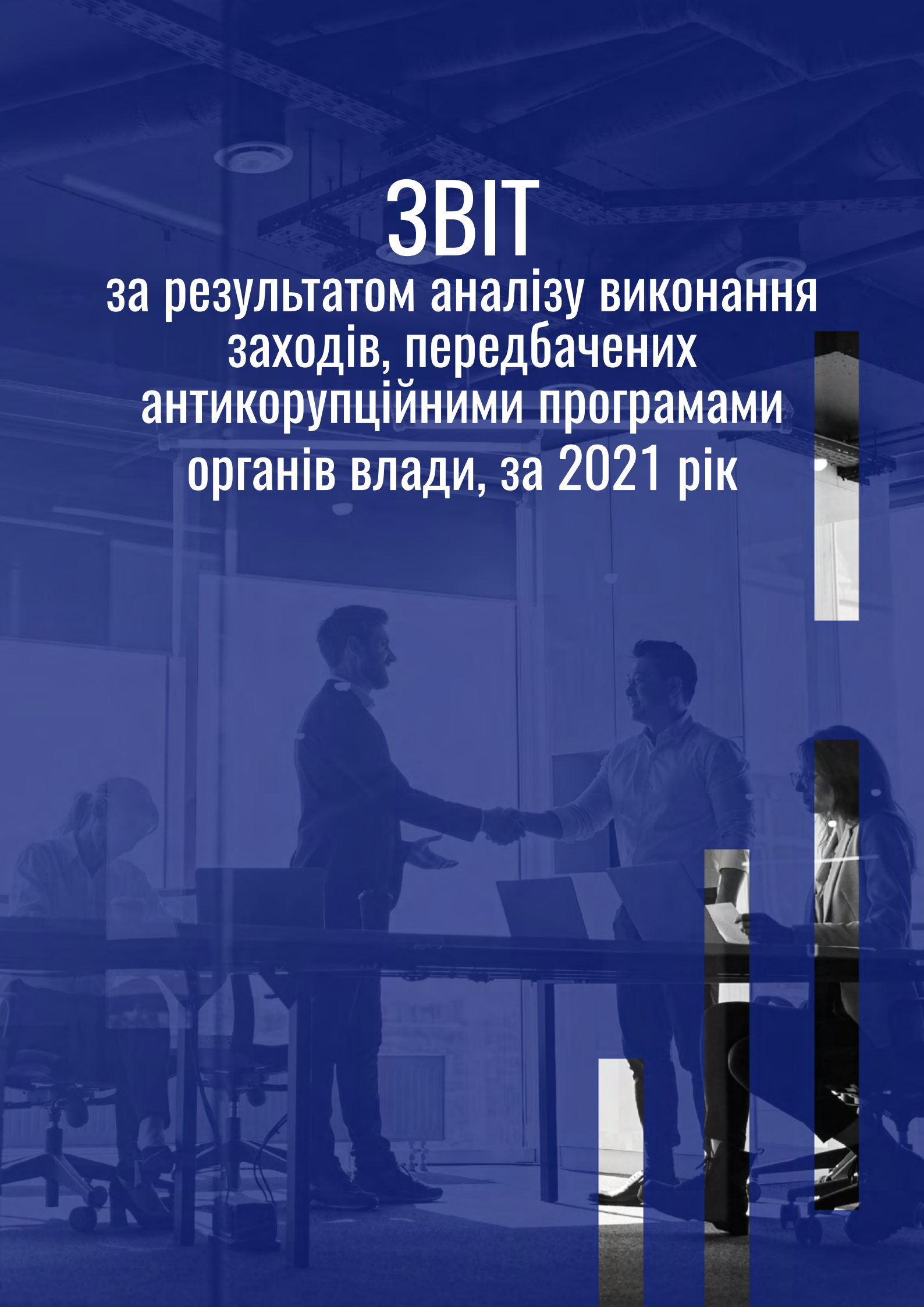
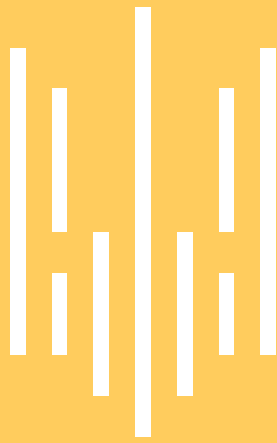

ЗВІТ

за результатом аналізу виконання
заходів, передбачених
антикорупційними програмами
органів влади, за 2021 рік

Зміст

Антикорупційні програми, стан їх затвердження та роль у системі розбудови доброчесного органу влади	5
Звітування щодо реалізації заходів, передбачених антикорупційними програмами, аналіз показників звітної інформації	11
Оцінка виконання окремих заходів, передбачених антикорупційними програмами	17
3.1. Заходи з реалізації засад загальної відомчої політики, виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми	17
3.2. Заходи з усунення корупційних ризиків	22
3.3 Навчання та заходи з поширення антикорупційної інформації	26

Антикорупційні програми, стан їх затвердження та роль у системі розбудови доброчесного органу влади

Органи влади, які визначені у ч. 1 ст. 19 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), зобов'язані приймати антикорупційні програми.

Антикорупційна програма органу влади є основним документом, що визначає засади загальної відомчої політики щодо запобігання і виявлення корупції та спрямована на управління корупційними ризиками у діяльності такого органу влади. Вона є третім за рівнем засадницьким документом антикорупційного спрямування після Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми.

Затвердження антикорупційної програми та ефективна реалізація передбачених нею заходів є запорукою розбудови доброчесного органу влади та країни в цілому, що, своєю чергою, передбачає:

- запобігання та виявлення корупції: антикорупційна програма створює механізми та процедури для запобігання корупції у державному органі. Це може включати розробку правил і стандартів поведінки, встановлення механізмів контролю та нагляду за діяльністю службовців, а також сприяння прозорості й відкритості у роботі організації;
- забезпечення доброчесності: корупція може значно ускладнити роботу органу влади, призводячи до неефективного використання ресурсів, розкрадання державних коштів та некомпетентного управління. Антикорупційна програма допомагає забезпечити доброчесність роботи державного органу, попереджуючи корупційні практики та забезпечуючи прозорість у процесах прийняття рішень;
- збереження довіри громадськості та репутації: корупція серйозно підриває довіру громадськості до органів влади. Антикорупційна

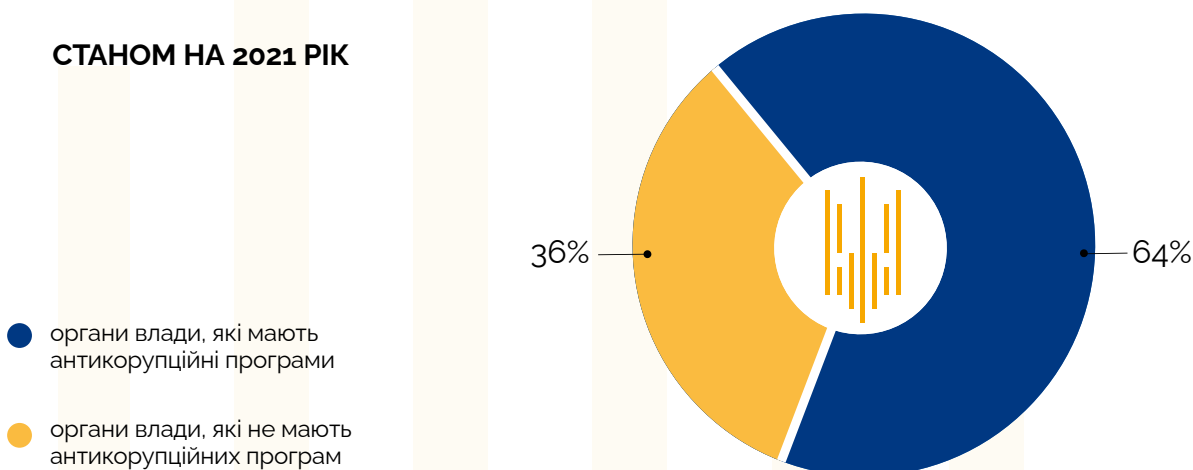
програма демонструє зобов'язання органу бути прозорим, відповідальним та етичним у своїй роботі. Це допомагає зберегти довіру громадськості та підтримувати легітимність діяльності органу;

- забезпечення справедливості та рівності: корупція порушує принципи справедливості та рівності, оскільки вона сприяє незаконним вигодам для обраних осіб або груп. Антикорупційна програма встановлює правила та процедури, які гарантують рівні умови для всіх учасників та запобігають корупційним практикам;
- захист фінансових ресурсів: корупція призводить до втрати державних коштів та ресурсів, що негативно впливає на розвиток як окремого органу, так і країни загалом. Антикорупційна програма встановлює механізми контролю та відповідальності, що допомагають запобігти використанню коштів на корупційні схеми та забезпечують ефективне використання державних ресурсів;
- залучення інвестицій: корупція відлякує інвесторів та підприємців, оскільки вона створює невизначеність, непрозорість та ризики для бізнесу. Антикорупційна програма сприяє створенню надійного середовища, що залучає інвестиції та сприяє розвитку економіки;
- виконання міжнародних зобов'язань: Україна має зобов'язання перед міжнародними організаціями щодо боротьби з корупцією. Антикорупційна програма допомагає виконувати ці зобов'язання та підтримувати імідж країни на міжнародній арені.

Антикорупційна програма допомагає створити чесну, відкриту та ефективну систему, що працює на благо всього суспільства та сприяє розвитку держави.

Станом на 2021 рік – 108 органів влади з чинними антикорупційними програмами. Ще 61 орган влади не має антикорупційних програм та реалізовував свою діяльність без погодженої антикорупційної програми, а отже, безсистемно, за відсутності проведеної оцінки корупційних ризиків у їх діяльності та, відповідно, без вжиття заходів щодо усунення таких ризиків.

СТАНОМ НА 2021 РІК

Аналіз чинних антикорупційних програм засвідчив, що у значній кількості їхній зміст наповнений мінімальним «шаблонним» вмістом, визначеним чинним законодавством, без урахування особливостей та специфіки діяльності кожного окремого органу влади.

Спричинення таких результатів викликане, зокрема:

- низьким рівнем знань осіб, відповідальних за підготовку антикорупційної програми в органі: вбачається нестача кваліфікованих працівників у цій сфері, зокрема, поширеною практикою є покладення обов'язків уповноваженої особи з питань запобігання та виявлення корупції на одного з працівників органу, а не призначення такої особи на окрему посаду, утворену у штатному розписі відповідного органу, що впливає на якість результатів роботи.

ОЕСР рекомендує забезпечити постійне навчання та розвиток своїх співробітників відповідно до їхнього профілю, що сприяє підвищенню кваліфікації, професійних навичок¹.

- відсутністю ініціативності та бажання запроваджувати дієві, ефективні політики, інструменти та механізми задля ефективної реалізації антикорупційної політики органу: більшість керівників не вбачають вагомості своєї ролі у формуванні антикорупційної політики органу, не проявляють ініціативи та не докладають зусиль задля формування нульової толерантності до корупції серед працівників органу.

Зазначене вказує на необхідність розбудови антикорупційного комплаєнсу, який є основою доброчесного органу, оскільки забезпечує систематичний підхід до дотримання етичних принципів, законодавчих вимог та корпоративних стандартів у його діяльності.

Комплаєнс доброчесного органу влади, як і будь-якої іншої організації, складається з низки елементів, які умовно можна об'єднати у три блоки: «система», «культура» та «контроль».

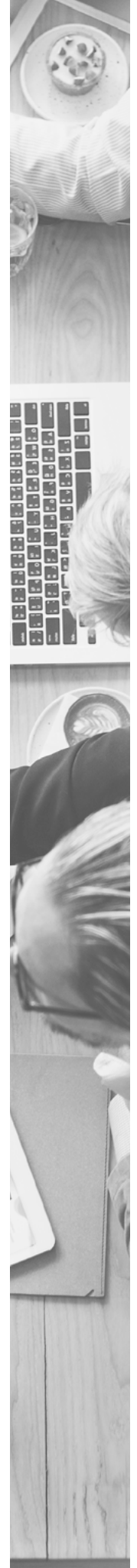
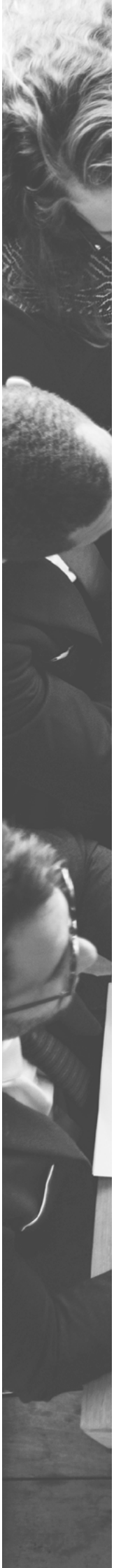
¹ Рекомендація ОЕСР щодо управління ризиками корупції. URL: <https://www.oecd.org/corruption/oecd-recommendation-for-development-cooperation-actors-on-managing-risks-of-corruption.htm>.

ДОБРОЧЕСНА ОРГАНІЗАЦІЯ

СИСТЕМА	КУЛЬТУРА	КОНТРОЛЬ
Інституційний рівень		
Функціонує комплаєнс-підрозділ (або комплаєнс-офіцер) та забезпечено його автономність	Сформована обізнаність серед працівників про внутрішні політики та процедури організації, а також принципи доброчесності	Забезпечено підзвітність у діяльності організації
Прийнято відповідні внутрішні політики та процедури	Сформовано культуру повідомлення про порушення та забезпечено захист викривачів	Функціонує незалежна система внутрішнього аудиту
Доброчесність та її принципи визначені основними цінностями організації	Впроваджена система регулярного навчання та професійного розвитку	Регулярно аналізується ефективність системи забезпечення доброчесності та вдосконалюються внутрішні політики та процедури
Функціональний рівень		
Систематично проводиться оцінка комплаєнс-ризиків		
Функціонує система перевірки персоналу на доброчесність	Створені умови для недопущення конфлікту інтересів в організації	Функціонує система перевірки контрагентів на доброчесність (Due Diligence)

Впровадження та дотримання комплаєнс-політик сприяє створенню корпоративної культури, яка підкреслює значущість прозорості, відповідальності та етики працівників. І ключове місце у розбудові комплаєнс-системи займають уповноважені з питань запобігання та виявлення корупції, які забезпечують дотримання законів та регуляторних вимог, внутрішніх політик і процедур, та керівники, які забезпечують ясність цілей організації, мотивують і спрямовують працівників до реалізації цілей та створюють умови для ефективного виконання антикорупційної програми, орієнтованої на довгостроковий успіх.

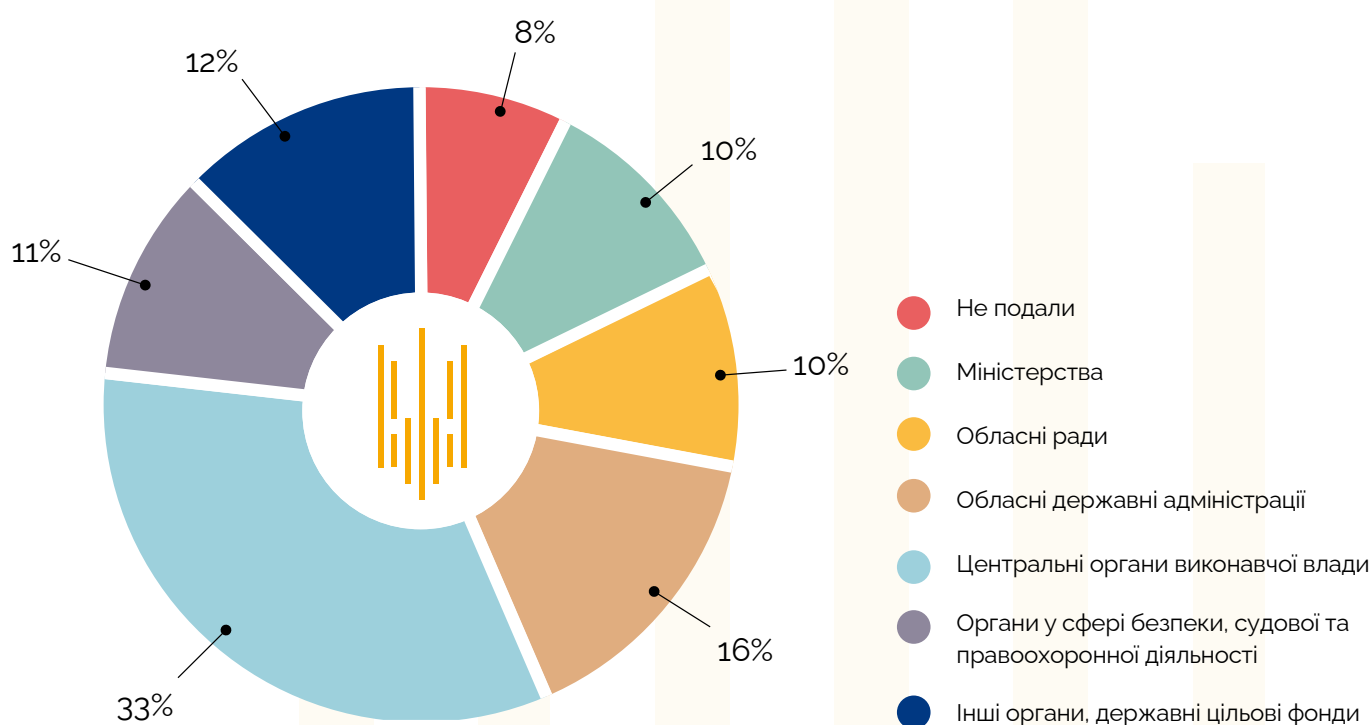
Звітування щодо реалізації заходів, передбачених антикорупційними програмами, аналіз показників звітної інформації

На виконання пп. 11 п.2 розділу II Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвердженого наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 27.05.2021 за № 277/21, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.07.2021 за № 914/36536, уповноважений підрозділ (уповноважена особа) щопівроку надає Національному агентству інформацію щодо виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою відповідного органу.

У рамках реалізації однієї із стратегічних задач, які перед собою поставило Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство), – розробка та впровадження ІТ – інструментів запобігання корупції, запущено в експлуатацію Антикорупційний портал (далі – Портал) та модуль звітування щодо виконання заходів, передбачених антикорупційними програмами органів влади, визначених частиною першою ст. 19 Закону, в «Електронному кабінеті уповноваженого».

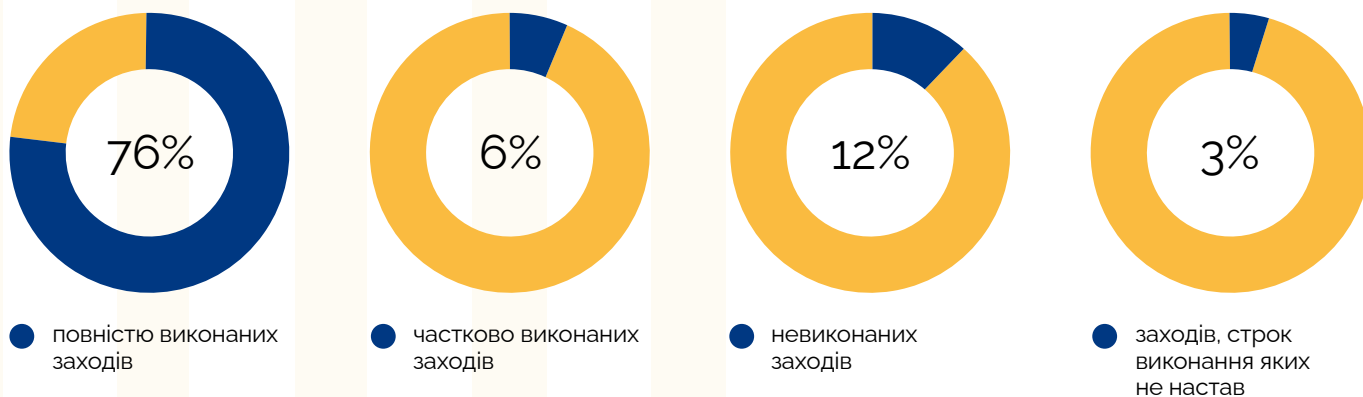
Звіти приймаються та аналізуються Національним агентством виключно через Портал. Так, за II півріччя 2021 року 100 з 108 органів влади подали звіти з виконання антикорупційних програм (далі – Звіт).

Зокрема, від міністерств надійшло – 11, центральних органів виконавчої влади – 36, обласних державних адміністрацій – 17, обласних рад – 11, органів у сфері безпеки, судової та правоохоронної діяльності – 12, від інших органів, державних цільових фондів – 13.

Національне агентство відповідно до п. 7 ч. 1 ст.11 Закону провело детальний аналіз поданих Звітів за 2021 рік (від дня початку функціонування Порталу).

Загальний аналіз стану виконання заходів, передбачених антикорупційними програмами органів влади, засвідчив, що переважну більшість заходів було виконано, однак, з огляду на наявні зауваження працівників Національного агентства вбачається потенціал в якості їхньої реалізації.

За результатами другого півріччя 2021 року найвищих показників у виконанні запланованих заходів, передбачених антикорупційною програмою, досягли:

- серед міністерств – Міністерство молоді та спорту України;
- серед обласних державних адміністрацій – Сумська обласна державна адміністрація;
- серед центральних органів виконавчої влади – Національна поліція України;
- серед органів у сфері безпеки, судової та правоохоронної діяльності – Державна судова адміністрація України;
- серед інших органів, державних цільових фондів – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації;
- серед обласних рад – Волинська обласна рада.

Аналізом виявлено, що загалом такі сфери, як: управління фінансами, запобігання і протидія корупції, управління персоналом, проведення закупівель, управління матеріальними ресурсами та управління організацією, стали провідними сферами з найвищими показниками корупційних ризиків.

Зазначене зумовлено тим, що:

- у сферах управління фінансами та закупівель зазвичай залучаються великі кошти, що створює ширші можливості для корупційних схем. Більші фінансові операції означають більше фінансових активів, які можна використати не за цільовим призначенням;
- у цих напрямках зазвичай існує складна система фінансових, кадрових та інших процесів. Відсутність ефективних контрольних механізмів або наглядових органів унеможливує виявлення корупції, зокрема, яка прихована у підроблених документах, складних текстах договорів, нерегульованому порядку розподілу премій працівникам, тощо;
- відсутні відкритість і прозорість створюють умови для зловживань. Якщо інформація про фінансові операції, закупівлі та управління персоналом залишається недоступною або обмежено доступною громадськості, то шанси на корупційні дії зростають;
- відсутня ефективна система контролю над інвентарем, обладнанням, сировиною та іншими ресурсами, які є цінними для органу, створює можливості для втручання в процеси зберігання, використання та списання цих ресурсів, завищенню вартості на їх закупівлю з метою особистої вигоди;
- недоброчесна співпраця сторін, таких як постачальники, підрядники, консультанти тощо, породжує можливості для корупційних схем, де різні сторони можуть співпрацювати (перебувати у змові) з метою отримання неправомірної вигоди.

Статистика щодо виконання заходів відповідно до сфер корупційних ризиків

Сфера	Кількість органів	Відсоток виконання
Формування державної політики	3	50%
Здійснення нагляду (контролю)	27	40%
Охорона громадського порядку	3	40%
Забезпечення нормативно-правового регулювання	7	38%
Управління інформацією	41	38%
Управління фінансами	58	37%
Управління документообігом	30	37%
Запобігання і протидія корупції	78	36%
Внутрішній контроль та аудит	51	35%
Управління персоналом	88	35%
Проведення закупівель	85	35%
Реалізація державної політики	15	33%
Управління матеріальними ресурсами	53	33%
Надання адміністративних послуг	31	33%
Управління об'єктами державної (комунальної) власності	19	33%
Організація правової роботи	52	33%
Управління організацією	56	33%
Інші спеціальні функції, визначені у нормативно-правових актах/ статуті, що регулюють діяльність органу влади	48	33%
Взаємодія з громадськістю та засобами масової інформації	12	33%

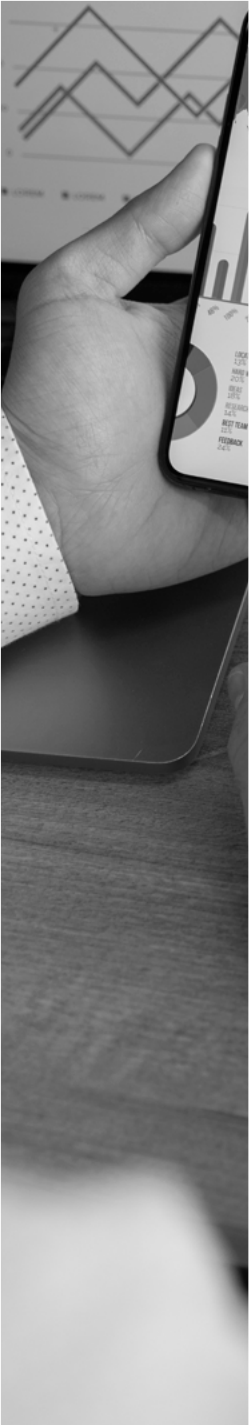
Управління у сферах соціально-економічного, адміністративно-політичного розвитку

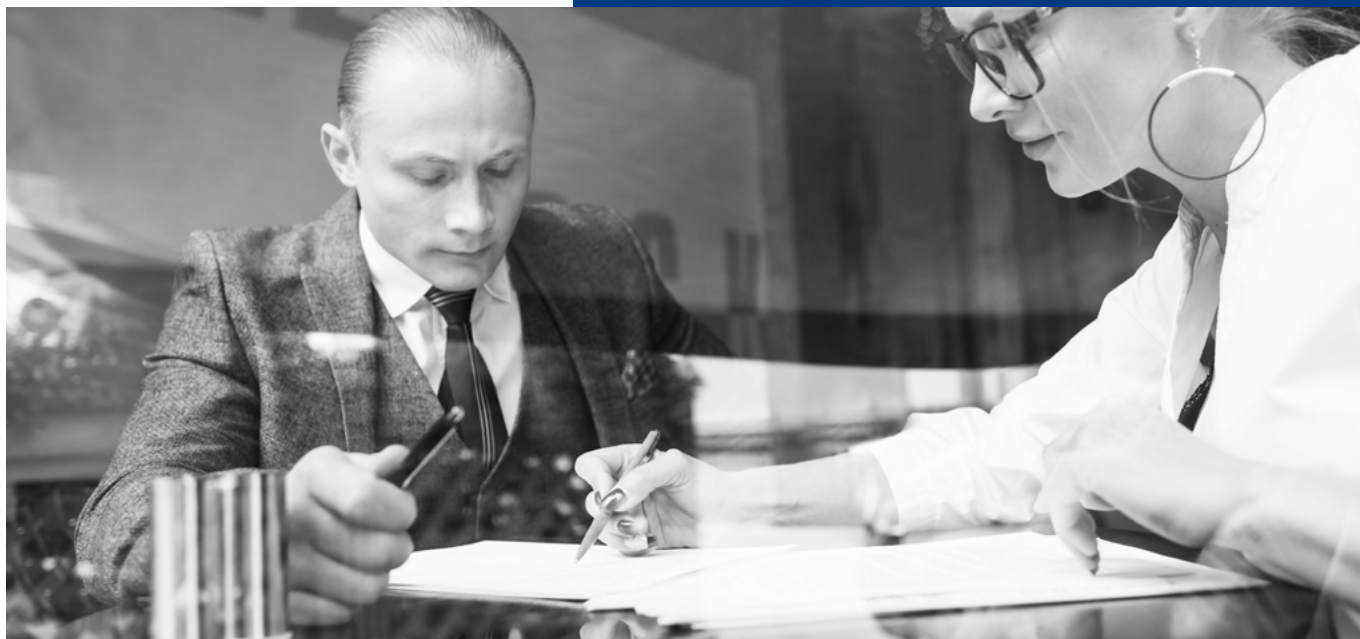
3

25%

Запобігання корупції та забезпечення ефективного управління у кожній сфері вимагає впровадження прозорих та ефективних механізмів контролю, строгих правил і етичних стандартів, а також активної підтримки громадськості та створення умов для виявлення і припинення корупційних дій, і насамперед варто зосередитись на тих напрямках, які містять найвищі показники корупційних ризиків.

Оцінка виконання окремих заходів, передбачених антикорупційними програмами

3.1. Заходи з реалізації засад загальної відомчої політики, виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми

Національна поліція України (далі – НПУ) є хорошим прикладом у реалізації заходів антикорупційної агітаційної та роз'яснювально-інформаційної роботи з питань запобігання, виявлення та протидії корупції з огляду на кількість та якість виконання таких заходів.

Шляхом вивчення та узагальнення судової практики з питань дотримання антикорупційного законодавства, з наданням алгоритму дій працівникам поліції з метою недопущення порушення вимог Закону систематично розміщується інформація у рубриці «Запобігання і протидія корупції» на вебсайті НПУ, на сайті освітнього порталу НПУ та в групі оперативного інформування з питань дотримання антикорупційного законодавства «АНТИКОР» у месенджері WhatsApp.

На сайті НПУ, у месенджері WhatsApp, на сайті Facebook УЗК НПУ розміщені матеріали з антикорупційної тематики (навчальні матеріали в слайдах та відео, роз'яснення стосовно антикорупційного законодавства, захист викривачів, інформація в слайдах «Від повідомлення про корупцію – до винагороди: як працює механізм для викривачів», «Відмінності між викривачем та заявником», «Викривачі корупції – категорія осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу», інформація про те, як подати звернення про проведення повної перевірки, інформацію «Корупція в Європі» та «Законодавство яких країн є найсуворішим у світі для корупціонерів».

НПУ розроблено методичні рекомендації з обробки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, що надходять

внутрішніми та регулярними каналами повідомлення до центрального органу управління поліції. Шляхом вивчення та узагальнення судової практики з питань дотримання антикорупційного законодавства з наданням алгоритму дій працівникам поліції з метою недопущення порушення вимог Закону. Систематично розміщується інформація в групі оперативного інформування з питань дотримання антикорупційного законодавства «АНТИКОР» у месенджері WhatsApp, а саме: роз'яснення антикорупційного законодавства, рекомендації, а також приклади порушень поліцейськими антикорупційного законодавства та їх наслідки (у 2021 році – 311 публікацій).

На офіційному вебсайті НПУ створено банер «Повідомити про корупцію» з детальною контактною інформацією для потенційних викривачів корупції та інформацією про актуальні канали зв'язку й електронні адреси з розподілом по регіонах.

З початку 2021 року в рубриці «Запобігання і протидія корупції» на вебсайті НПУ розміщено 62 публікації з антикорупційної тематики (інструкція щодо правильного заповнення декларації; роз'яснення щодо членів сім'ї суб'єкта декларування; інформація «Про які обмеження щодо отримання подарунків необхідно пам'ятати», інформація щодо проведення спеціальної перевірки; інформація стосовно прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати у 2021 році; інформація про те, які декларації потрібно подавати у разі звільнення зі служби в НПУ; інформація щодо найпоширеніших питань стосовно подання повідомлень про суттєві зміни у майновому стані, а також про те, як правильно подати повідомлення про суттєві зміни у майновому стані; розроблені працівниками сектору по роботі з викривачами Методичні рекомендації щодо процедури обробки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, що надходять регулярни-

ми каналами повідомлення до центрального органу управління поліції; Роз'яснення Національного агентства від 03.02.2021 № 1 щодо застосування окремих положень Закону стосовно заходів фінансового контролю (подання декларацій та повідомлень про суттєві зміни в майновому стані); інформація про те, які типи декларацій існують, коли їх слід подавати і який звітний період вони охоплюють, а також інформацію про те, чи потрібно подавати декларацію «щорічна» та декларацію «перед звільненням», якщо суб'єкт декларування звільняється до 01 квітня»; інформація «Чи потрібно декларувати авто, якого у вас (уже) немає»; схема стандартної процедури розгляду повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень Закону в слайдах; інформація «Як правильно задекларувати кредит»; інформація про початок 01.03.2021 онлайн-курсу «Просто про е-декларування», інформація стосовно електронного декларування (в слайдах), поради для заповнення декларацій; роз'яснення Національного агентства стосовно законодавства у сфері захисту викривачів; інформація про те, як правильно зазначити в декларації доходи у вигляді відсотків, нарахованих за валютним вкладом, інформація стосовно подання повідомлення про відкриття валютного рахунка; інформація про поширені питання щодо правильного декларування нерухомості).

Крім того, з початку року в соціальній мережі на сторінці Facebook розміщено 359 публікацій антикорупційного направлення (навчальні матеріали, роз'яснення антикорупційного законодавства, рекомендації, а також приклади порушень поліцейськими антикорупційного законодавства та їх наслідки).

Шляхом вивчення та узагальнення судової практики з питань дотримання антикорупційного законодавства з наданням алгоритму дій працівникам поліції з метою недопущення порушення вимог Закону систематично розміщується інформація в групі оперативного інформування з питань дотримання антикорупційного законодавства «АНТИКОР» у месенджері WhatsApp, а саме: роз'яснення антикорупційного законодавства, рекомендації, а також приклади порушень поліцейськими антикорупційного законодавства та їх наслідки (у 2021 році- 311 публікацій). Розроблено методичні рекомендації щодо процедури обробки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Заходи з реалізації засад загальної відомчої політики, виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми мають переважно загальний характер без урахування відповідної відомчої специфіки кожного окремого органу.

Для прикладу, заходи з реалізації загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції в системі освіти і науки (охорони здоров'я, соціальної політики тощо) мають охоплювати всі заклади та установи відповідної сфери та передбачати єдину систему заходів із запобігання корупції, а також забезпечення координації та контролю за їх реалізацією з боку відповідного центрального органу влади. За інших обставин провести якісну оцінку результатів виконання таких заходів органами влади неможливо.

Під час виконання заходів з реалізації засад загальної відомчої політики найбільші складнощі виникли у наданні фактів підтвердження результатів реалізації заходів та конкретизації строків їх виконання, що, своєю чергою, унеможлиблює реальне визначення кількісних показників виконання таких заходів.

Для прикладу, захід Державного управління справами «Контроль за збереженням державного майна, ефективністю та результативністю використання бюджетних коштів» містить опис результату його виконання: «Забезпечено проведення заходів щодо контролю за збереженням державного майна, ефективністю та результативністю використання бюджетних коштів», при цьому відсутні конкретизація форми такого контролю та підтвердні документи виконання.

Частина заходів зазначена як «не виконано» лише з причин відсутності знань правильного внесення необхідної інформації у Звіт. Як приклад, у коментарях до постійно діючих заходів Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, відмічених як «не виконано», працівниками Національного агентства наголошено, що при заповненні Звіту у разі якщо захід передбачає строк виконання «постійно», датою виконання слід обрати останню дату звітного періоду (для II півріччя 2021 року – 31.12.2021), а не зазначати його невиконаним.

Також трапляються випадки стислого опису заходу, що не дає можливості встановити його виконання. Наприклад, в описі результату виконання одного із заходів Державного комітету телебачення і радіомовлення України зазначено, що воно здійснює постійний контроль за належною організацією роботи визначених осіб з питань запобігання та протидії корупції у його підвідомчих підприємствах, однак, ні опис заходу, ні опис результату його виконання не

містять інформації та її підтвердження про те, чи визначені уповноважені особи у наявних підвідомчих підприємствах.

Зазначене вказує на низький рівень обізнаності відповідальних осіб у належному оформленні Звітної інформації та розміщення її на Порталі.

Національне агентство реалізовує освітні заходи, у тому числі через такий ресурс, як «База знань», де містяться розділи «Антикорупційним уповноваженим» та «Управління ризиками та антикорпрограми», а також здійснює координаційну діяльність шляхом розроблення інструкцій та методичних матеріалів.

Національне агентство наголошує на необхідності використання зазначених ресурсів задля ефективної реалізації антикорупційних заходів у діяльності органів влади.

3.2 Заходи з усунення корупційних ризиків

Здебільшого заходи з усунення корупційних ризиків полягали у внесенні змін до внутрішніх актів, прийнятті нормативно-правових актів та актів розпорядчого характеру, деталізації адміністративних процедур, усуненні колізій або прогалин, усуненні необґрунтованих дискреційних повноважень посадових осіб та органів влади, впровадженні внутрішніх політик щодо попередження, виявлення та врегулювання конфлікту інтересів, а також обмежень та правил щодо одержання подарунків, переваг і пільг, запровадженні та належному функціонуванні нових форм і методів відомчого контролю та моніторингу.

Для прикладу, серед міністерств:

- Міністерством молоді та спорту України ідентифіковано корупційний ризик у недосконало-сті процедури проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка відповідно до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 року № 1049, – можливість впливу на дії посадових осіб та прийняття ними рішень під час організації проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка.

З метою з усунення корупційного ризику Міністерством підготовлено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 року № 1049, якою впроваджено електронну процедуру проведення конкурсів з надання фінансової підтримки для виконання (реалізації) інститутами громадянського суспільства програм (проектів, заходів);

- Міністерством соціальної політики України ідентифіковано корупційний ризик у недостатній налагодженості процедури обробки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, які надходять від викривачів, – неврегульованість процедури обробки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, які надходять від викривачів (отримання, реєстрація, розгляд та надання відповідей), може спонукати посадових осіб Мінсоцполітики до вчинення правопорушення, зокрема шляхом приховування, знищення повідомлень, з метою затягування строків, залишення без розгляду таких повідомлень.

З метою усунення корупційного ризику Міністерством розроблено та прийнято Порядок прийняття та розгляду повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», затверджений наказом Міністерства соціальної політики від 02.04.2021 № 173 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 01.06.2021 за № 725/36347;

- Міністерством закордонних справ України ідентифіковано корупційний ризик у недобро-чесності посадових осіб під час складання планів-заходів та їх реалізації за бюджетною програмою 1401110 «Фінансова підтримка забезпечення міжнародного позитивного іміджу України, заходів щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України» – використання службових обов'язків з метою отримання неправомірної вигоди. Можливість виникнення неврегульованого реального, потенційного конфлікту інтересів.

Задля усунення такого корупційного ризику Міністерством залучено громадськість до планування річних заходів та прийняття рішень щодо фінансування проєктів, у тому числі за участю експертів у відповідній галузі. Представники громадськості надавали пропозиції закордонним дипломатичним установам, Департаменту публічної дипломатії та комунікацій щодо фінансування проєктів. Пропозиції щодо включення заходів у програму фінансування 1401110 направлені до МЗС своєчасно. Закордонними дипломатичними установами надано обґрунтовані розрахунки.

- Міністерством інфраструктури України ідентифіковано корупційний ризик у процедурах проведення закупівель – дискреційні повноваження щодо визначення постачальників товарів, робіт та послуг при здійсненні допорогових закупівель, можливості поділу товару з метою здійснення закупівлі без застосування системи ProZorro.

Для усунення цього корупційного ризику впроваджено Порядок проведення допорогових закупівель із чітко прописаними в ньому механізмами. Забезпечено обов'язковість проведення закупівель із застосуванням електронної системи ProZorro.

Проте з – поміж виконаних заходів трапляються й такі, які виникли у результаті неправильної ідентифікації корупційних ризиків, що, своєю чергою, призвело до неефективності заходів їх виконання або невиконання.

Якприклад, Державною службою геології та надр України (далі – Держгеонадр) ідентифіковано такий корупційний ризик, як затримка з оприлюдненням наказів Держгеонадр на офіційному вебсайті Держгеонадр (крім наказів про позапланові перевірки та змін до них).

Для усунення цього ризику обрано захід у вигляді розробки проєкту наказу Держгеонадр щодо зобов'язання структурних підрозділів Держгеонадр надавати Сектору взаємодії зі ЗМІ, супроводження ІТ-систем та

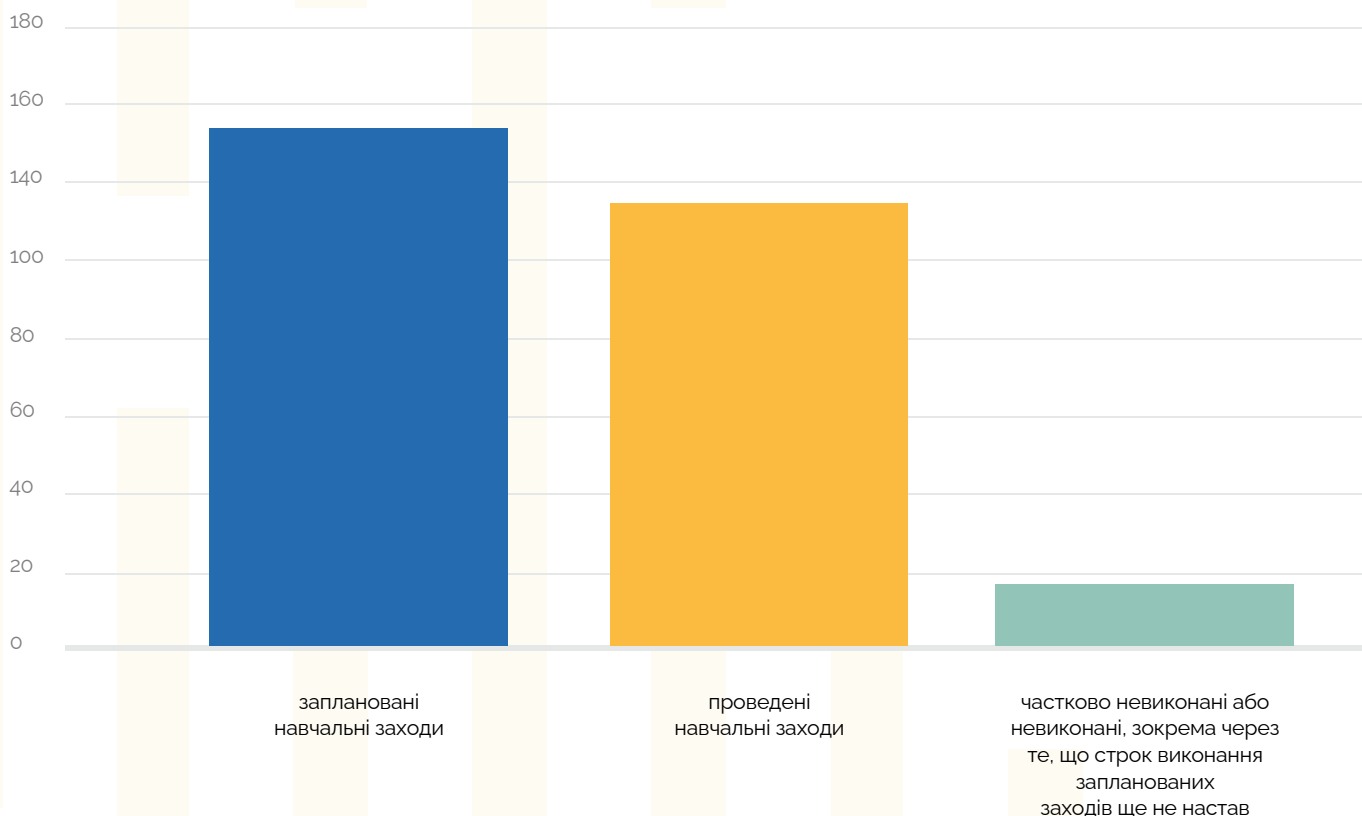

міжнародного співробітництва накази Держгеонадр для публікації на офіційному вебсайті Держгеонадр у встановленому порядку.

В описі результату виконання цього заходу зазначено та прикріплено наказ Держгеонадр від 03.08.2020 № 331, при тому, що антикорупційна програма органу затверджена на 2021–2022 роки. Тобто корупційний ризик мало б бути усунуто ще до затвердження антикорупційної програми, зважаючи на дату прийняття наказу. Якщо ж такий захід не усунув корупційного ризику, варто було б визначити інший ефективніший захід.

У разі невиконання заходів з усунення корупційних ризиків органи влади мають проаналізувати обставини, які не дали змоги реалізувати та врахувати це під час чергової оцінки корупційних ризиків.

Стан проведення навчальних заходів обласними державними адміністраціями

Правильна ідентифікація корупційних ризиків та реалізація заходів щодо їх усунення у діяльності органів влади безпосередньо залежить від якості роботи комісії з оцінки корупційних ризиків, лідерської позиції керівника та рівня компетентності уповноваженого (уповноваженого підрозділу) з питань запобігання та виявлення корупції, спроможності реалізовувати ним свої функції в органі влади.

Національне агентство на постійній основі вживає заходів задля покращення знань відповідальних працівників органів влади, зокрема у частині ідентифікації та оцінювання корупційних ризиків – проведено першу зустріч із серії навчальних тренінгів для уповноважених із практичних аспектів оцінювання корупційних ризиків. Участь у заході взяли 15 уповноважених органів, які ще не мають погодженої НАЗК антикорупційної програми. У процесі тренінгу учасниками заходу опрацьовано практичні кейси, які стосувалися: визначення заінтересованих сторін, а також зовнішнього та внутрішнього середовища органу; правильного опису корупційних ризиків та їх джерел; визначення комплексних заходів впливу на ризики задля їх мінімізації.

Під час тренінгу уповноважені мали змогу обмінятися своїм досвідом з організації процесу оцінювання.

3.3. Навчання та заходи з поширення антикорупційної інформації

Органи влади протягом звітного періоду проводили навчання, семінари, круглі столи, тренінги, інформаційні кампанії та інші заходи з поширення інформації щодо антикорупційних програм.

За результатами аналізу звітної інформації, наданої обласними державними адміністраціями, вбачається, що на друге півріччя 2021 року ними заплановано виконання 154 навчальних заходів. З них проведено 135. Інші частково невиконані або невиконані, зокрема через те, що строк виконання запланованих заходів ще не настав.

Найпоширеніші теми навчань з питань декларування та інших вимог фінансового контролю – запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, відповідальність за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, оцінка корупційних ризиків.

Хорошим прикладом є реалізація Чернівецькою обласною державною адміністрацією заходу з проведення семінару-навчання працівниками апарату обласної державної адміністрації на тему «Порядок заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Захист викривачів, механізми повідомлення про можливі факти корупційних правопорушень».

На підтвердження виконання цього заходу прикріплено програму його проведення, яка містить реєстраційний список з підписами присутніх учасників – працівників апарату Чернівецької обласної державної адміністрації (60 працівників), розподілених за відділами, а також детальний опис блоків питань, які висвітлено під час проведення семінару.

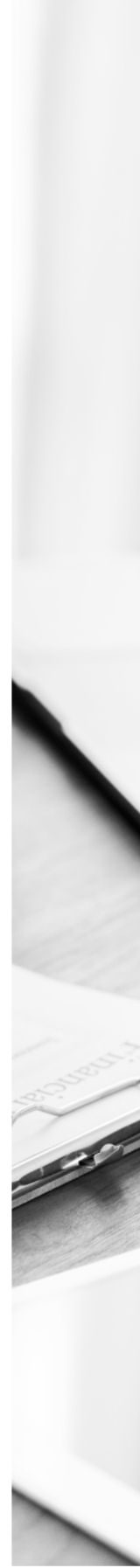
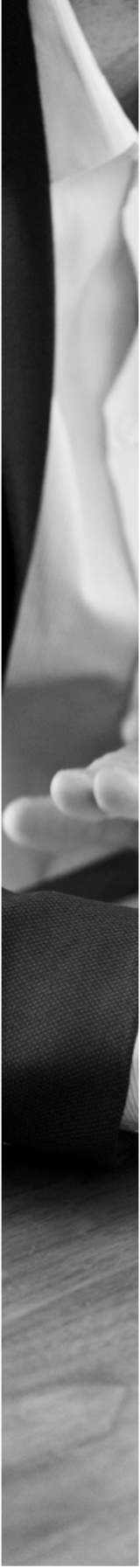
Також з опису програми вбачається залученість керівника апарату до обговорень, зокрема надання йому вступного слова, що є проявом лідерства та яскравим особистісним прикладом у розбудові антикорупційного комплаєнсу.

Однак не всі органи влади приділяють належну увагу проведенню антикорупційних навчальних заходів у межах свого органу, що свідчить про відсутність превентивної складової у діяльності їх керівників і уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції.

Чимала кількість звітів не містить інформації щодо форми проведення навчальних заходів, аудиторію, кількісних показників учасників таких заходів, наявності форми контролю засвоєння отриманих знань за результатами проведення таких навчальних заходів, що унеможлиблює належним чином оцінити ефективність реалізації таких заходів.

Як приклад, Державною міграційною службою України на підтвердження виконання навчального заходу «Декларування та інші вимоги фінансового контролю» прикріплено файл, який не відповідає темі заходу, що, як наслідок, унеможлиблює належну оцінку виконання такого заходу.

Висновки

Стан виконання антикорупційних програм органів влади в Україні зазнає видимого прогресу. Протягом останніх років було досягнуто значних досягнень у боротьбі з корупцією завдяки зміцненню законодавства, розширенню повноважень антикорупційних органів та підвищенню освітньо-інформаційної роботи працівників органів влади. Це сприяє покращенню довіри громадян до державних інституцій та зміцнює демократичний процес у країні.

Постійний моніторинг та оцінка ефективності антикорупційних програм дають змогу адаптувати стратегії та плани до новостворених прогресом викликів і корупційних ризиків. Наполегливість і стійкість у виконанні антикорупційної програми допомагають забезпечити сталість розвитку та запобігти можливим прогалинам.

Загалом можна зробити висновок, що переважна більшість органів влади докладает зусиль для створення системи, що буде недоступною для корупційних схем і слугуватиме прикладом для інших.

Отриманий результат свідчить про те, що органи влади рухаються у правильному напрямі, однак, аналіз також висвітлив помітне відставання правових основ запобігання та виявлення корупції від потреб їх практичного застосування.

У них допускаються нечіткість формулювань, неповнота розгляду загальних положень і неефективних механізмів їх реалізації. Все це породжує у працівників незнання, неповноту використання наявних правових можливостей, що тягне за собою недоліки в роботі, негативно впливає на її ефективність.

Попри наявність розроблених Національним агентством як політико-формулюючим органом нормативних, координуючих та методичних матеріалів, рівень знань працівників органів влади бажає кращого з огляду на кількість недопрацювань та технічних помилок, які виникли під час надання звітної інформації, передбачених антикорупційними програмами органів влади. Це свідчить про відсутність зацікавленості таких працівників у формуванні політики доброчесного органу влади загалом.

Окремо варто констатувати низький рівень активності та залученості представників громадськості до процесу оцінки корупційних ризиків і підготовки антикорупційних програм органами влади, що також пов'язано з низьким фаховим рівнем представників громадськості, відсутністю ініціативності та бажанням брати участь у цих процесах, що сприяє погіршенню якості виявлення корупційних ризиків та обрання ефективних заходів для їх усунення.

Важливо підкреслити, що успіху антикорупційних програм в Україні не може бути досягнуто без активної підтримки громадян та громадських організацій. Залучення широкого загалу до контролю та сприяння прозорості у владних діях відіграє ключову роль у побудові ефективної антикорупційної системи.

Не всі органи влади приділяють належну увагу проведенню антикорупційних навчальних заходів у межах свого органу, що свідчить про слабкість превентивної складової у діяльності їх уповноважених з питань запобігання та виявлення корупції.

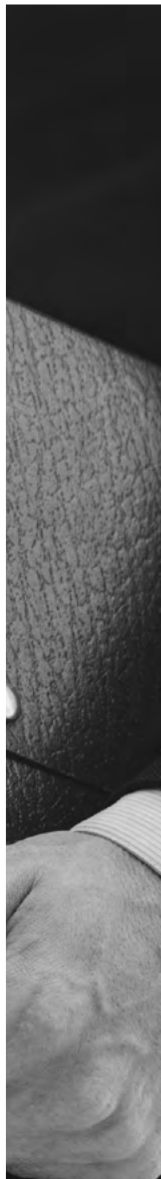
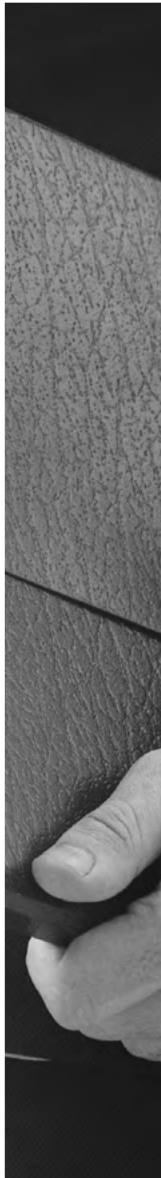
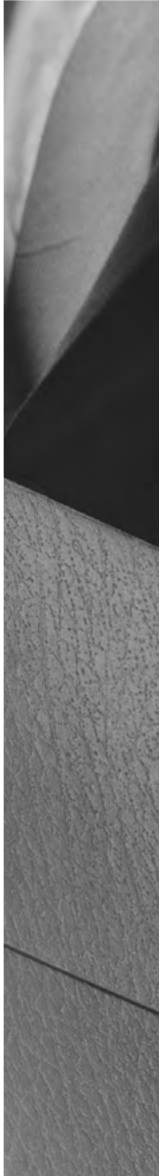
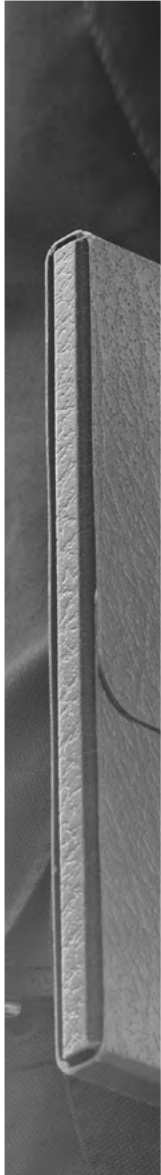
Неможливо побудувати будь-яку добросовісну організацію з недобросовісними працівниками. Організація економічного співробітництва та розвитку рекомендує забезпечити чіткий та конкурентний процес набору персоналу, оцінюючи кандидатів за їх кваліфікацією, досвідом та особистісними якостями².

З огляду на викладене задля покращення результатів на шляху до викорінення корупції в органах влади доцільно:

- розглянути підсумки виконання антикорупційних програм у 2021 році та прийняти відповідні управлінські рішення щодо усунення недоліків під час підготовки, виконання антикорупційних програм та проведення оцінки корупційних ризиків у їх діяльності;
- у разі встановлення за результатами моніторингу та оцінки виконання антикорупційних програм невиконання тих чи інших заходів вживати заходів дисциплінарного впливу до відповідальних виконавців таких заходів;
- вжити заходів щодо максимального залучення незалежних експертів та представників громадськості до проведення оцінки корупційних ризиків у діяльності органів влади;
- звернути увагу на персональну відповідальність за належний рівень організації роботи з запобігання та виявлення корупції, в тому числі підготовки антикорупційної програми та проведення регулярної оцінки корупційних ризиків у діяльності органу.

Незважаючи на досягнені успіхи, важливо пам'ятати, що боротьба з корупцією – це постійний процес, і необхідно й надалі докладати зусиль для забезпечення стійкого та тривалого прогресу.

² Рекомендація ОЕСР щодо управління ризиками корупції. URL: <https://www.oecd.org/corruption/oecd-recommendation-for-development-cooperation-actors-on-managing-risks-of-corruption.htm>.

Команда Управління формування політики доброчесності
у публічній та приватній сфері